

Preek over Lukas 6:27-35

- Schildwolde, 11 januari 2015
- Kees van Dusseldorp
- Bediening doop

Liturgie:

Votum en groet

Gz.133:1,2,3

Wetslezing

Ps.25:4,5

Doopformulier 2

Ps.105:5

Gebed

Lezen: Luk.6:17-38

Rom.12:9-21

Ps.37:1,2,3

Preek Luk.6:27-28

Opw.674

Gebed

Collecte

Ps.138:1,4

Zegen

Gemeente van Jezus Christus,

**** hoe een bekend woord ineens heel wereldvreemd klinkt**

Toen ik twee weken geleden de tekst voor vandaag uitzocht, kon ik niet vermoeden hoe ingewikkeld die zou worden. Het is een zeer bekende uitspraak van Jezus: 'heb je vijanden lief'. Maar zo'n bekend woord klinkt in de wereld van deze week ineens heel wereldvreemd. Zo ervaar ik het in ieder geval.

Het is een week waarin belediging leidt tot wraak, haat leidt tot geweld, bedreiging leidt tot gewapend ingrijpen, woede leidt tot protesten en angst leidt tot extra beveiligingsmaatregelen. En in deze week was ik bezig met de woorden van Jezus, 'heb je vijanden lief'. In deze wereld plaats ik mijzelf en jullie allemaal voor de woorden van Jezus, 'heb je vijanden lief'.

Het zal duidelijk zijn dat dit geen populaire boodschap is. Er klinken vandaag in onze samenleving andere geluiden. Van christenen en niet-christenen. Er wordt geroepen om 'een vuist te maken' tegen terrorisme. Er wordt geschreven over het verwijderen van radicale moslims. Er wordt geroepen: 'ze krijgen ons niet klein!' Er wordt gediscussieerd over meer geld voor politie, defensie en de veiligheidsdiensten.

In deze sfeer gaat het woord van Jezus heel wereldvreemd klinken. Zeker, mensen beseffen dat haat niets oplost, maar alleen maar haat oproept. Mensen weten dat haat in de eerste plaats jezelf verwondt. Maar liefhebben is toch nog wel weer het andere uiterste. Je loopt zelfs het risico dat de boosheid zich tegen jou keert: We zouden te slap en te laf zijn om te waarschuwen voor de islam. Altijd maar dat christelijk-correcte gepraat over liefde, vriendelijkheid en respect. Laten we opstaan en handelen! Zo klinkt het zeer bekende woord van Jezus vandaag ineens heel anders dan vorige week.

**** toch is het geen losse flodder in de Bijbel**

Je kunt dit woord van Jezus toch niet zomaar naast je neerleggen. Zijn uitspraak is geen losse flodder in de Bijbel. De gedachten van geweldloosheid, de kracht van liefde en de overmacht van weerloosheid zijn in de Bijbel niet te missen.

Er is het verhaal van Abraham, die bad voor de extreem goddeloze steden Sodom en Gomorra.

Er is het verhaal van koning David, die de vervloekingen en stenen van Simi bewust over zich heen liet komen.

Er is de wijsheid in Spreuken: 'Als uw vijand honger heeft, geef hem dan te eten. En als hij dorst heeft, geef hem dan te drinken.'

Er is het verhaal van Elia, die een groep Aramese soldaten gevangen had genomen en de koning van Israel opdracht gaf om hen niet te doden, maar voor hen een feestmaal aan te richten.

Er is de brief van Jeremia die aan de ballingen in Babel schrijft: zet je in voor de vrede van de stad die jullie gevangen houdt.

Er is het woord van Stefanus die bij zijn steniging roept: Heer, reken hun deze zonde niet toe.

Er is het woord van Paulus die schrijft: laat u niet overwinnen door het kwade, maar overwin het kwade door het goede.

Kortom: de opdracht van Jezus om je vijanden lief te hebben, kun je niet zomaar naast je neerleggen.

Zeker, in de Bijbel staan ook andere teksten. Er is sprake van terechte verontwaardiging als er onrecht wordt gepleegd. Er is ruimte voor boosheid als het kwaad mensen treft. Er zijn de vervloeking voor degenen die Gods eer aantasten. Er is de opdracht voor de overheid om de zondaar te straffen, de vijanden te bestrijden en voor recht en vrede te vechten. Er is de opdracht om het kwaad te weerstaan en de huichelaar uit de gemeente te verwijderen.

Is de Bijbel dan tegenstrijdig? Dan zou God twee gezichten hebben: een God die liefheeft en een God die straft. Dan zou Jezus met twee tongen spreken: de oproep om lief te hebben en de aankondiging dat er een laatste oordeel komt. Zo'n tegenstrijdigheid is er niet. God heeft niet twee gezichten. Jezus spreekt niet met twee tongen.

Het is geen oplossing om die lijn naar voren te trekken, die ons op een bepaald moment het beste uitkomt. Dan krijg je zo'n ja-maar gesprek. God is liefde, maar God is ook heilig. Jezus is de redder, maar hij is ook de rechter. Zo houd je de dubbelheid erin. Je kiest wat bij je gevoel past: haten of liefhebben, buitensluiten of opzoeken, vechten of bidden. Maar luister je dan wel naar je Heiland? Dat is eigenlijk de enige optie: laten we goed luisteren naar zijn opdracht over het liefhebben van je vijanden. Dat woord is geen losse flodder, maar laat de kern van het evangelie zien.

** het zegt alles over Jezus

Ik hoop zo nog weer terug te komen op de actualiteit van deze week, maar ik wil u eerst meenemen naar de berg waarop Jezus stond te preken. Om goed te luisteren. Want de opdracht om je vijanden lief te hebben zegt in de eerste plaats alles over Jezus zelf.

Hoewel je er al wel een paar kromme tenen en gefronste werkbrouwen kon zien, was er in die tijd veel belangstelling voor de woorden van Jezus. Er was heel veel waardering voor de kracht waarmee Jezus mensen genas van allerlei ziekten. Van heinde en verre waren mensen toegestroomd om Jezus te zien en te horen. Een nieuwe prediker met een nieuwe boodschap en een vernieuwende Geest. Een man met een bijzonder charisma.

Jezus ontvouwt op die berg zijn missie. Hij geeft met vier gelukwensen en vier weeuitspraken aan wat het koninkrijk van God inhoudt. Daar zit iets vreemds in. Iets van lijden, van nederigheid en verdriet, van jezelf een arme bedelaar weten en vervolgd worden. Het moet de mensen vreemd in de oren geklonken hebben. Het zegt iets over Jezus. Over zijn lijden, zijn nederigheid en zijn verdriet. Het zal de mensen geraakt hebben. Het past zo slecht bij hun blijdschap en enthousiasme over wat Jezus brengt. Zeker als Jezus dan spreekt over vijanden, mensen die hun kwaad zullen doen en zullen haten.

'Heb je vijanden lief.' Zo bereidt Jezus de mensen voor op de tijd die komen zal. De vijanden zijn hier in de eerste plaats de mensen die de volgelingen van Jezus zullen haten vanwege hun verbondenheid met de Heer. Het kruis dat Jezus opgelegd wordt, betekent voor zijn volgelingen ook een kruis. Van spot, haat, eenzaamheid en vervolging. Van

meet af aan leert Jezus zijn leerlingen om met liefde dat kruis op zich te nemen. Het kruis dat hoort bij het Koninkrijk. De tegenwerking die het geloof in Jezus oproept. De vijandschap die volgelingen oproepen vanwege hun Heer. Verzet je er niet tegen, zoals hijzelf zich er niet tegen verzette. Blijf Jezus volgen, wat het je ook kost. 'Heb je vijanden lief', het zegt alles over Jezus.

**** en ook alles over jezelf**

'Heb je vijanden lief'. Een woord dat in de wereld vandaag wereldvreemd overkomt. En zelfs geïrriteerde reacties oproept. Moet je terroristen liefhebben? Radicale moslims hartelijk welkom heten? Een man met Kalasnikov knuffelen? Een meisje met bomgordel binnen nodigen?

Wacht even. Voordat je het idee krijgt dat Jezus niet zou weten hoe het onder mensen toegaat. Luister nog even iets langer naar zijn onderwijs. Zijn woord zegt alles over hemzelf. Hoe hij zich niet verzette tegen zijn vijanden. Hoe Hij zijn kruis op zich nam om uiteindelijk aan dat kruis te sterven. Maar zijn woord zegt ook alles over ons! Jezus sluit dit stukje onderwijs af met de woorden: 'ook de Allerhoogste is goed voor wie ondankbaar en kwaadwillig is'.

Daarmee geeft Jezus niet alleen een wezenlijk kenmerk van God aan, maar ook van de mens. Hij heeft het niet over dat deel van de mensheid dat niet gelooft. Hij geeft een algemene typering van de gehele mensheid: 'een ondankbaar en kwaadwillig ras!' En toch is God goed voor ze!

Als je erbij stilstaat wat dat betekent, dan hakt dat er behoorlijk in. De mensheid is een ondankbaar en kwaadwillig ras. Daar maak ik deel van uit. En u allemaal, tot aan de kleine Chloë toe. Jezus ziet ons allemaal op hetzelfde niveau. Het niveau van de vijanden van God. Mensen die hun eigen glazen ingooien en hun toekomst verspelen. Mensen die uit zichzelf geen vrienden met God zullen worden. Mensen die met elkaar een enorm stuk slechtheid en onrecht opbouwen. Die een wereld hebben ingericht met walgelijke praktijken, oneerlijke verdeling, arrogante machthebbers en ziekmakende structuren.

Laat ik duidelijk zijn: Dit betekent niet dat een mens nooit iets goeds kan doen. Het betekent niet dat een christen beter is dan een ander. Integendeel. Het betekent dat Gods goedheid naar jou uitgaat, terwijl jij dat totaal niet verdient. Het betekent dat God niet wacht met zijn genade tot jij hem een vriendschapsverzoek hebt gedaan. Nee, God spreekt je aan met zijn liefde, terwijl jij zijn vijand bent. God geeft je zijn Zoon, terwijl jij een zondaar bent. Zijn geliefde Zoon om kwaadwillige mensheid te redden.

'De Allerhoogste is goed voor wie ondankbaar en kwaadwillig is', zei Jezus. Dat is een wezenlijk kenmerk van onze God. Hij is goed voor slechten, genadig voor opstandigen, liefdevol voor egoïsten, bevrijdend voor verlorenen. En met die woorden typeert Jezus meteen de mensheid. Waar ik deel van uitmaak. Ik hoor bij dat slechte ras. Het zegt alles over mijzelf. Slechts van Gods genade kan ik leven.

**** Jezus leert de nieuwe houding**

Nu wordt duidelijk wat Jezus bedoelt als hij zegt: 'heb je vijanden lief'. Als je gezien hebt, dat ook jij zo'n vijand bent. Als je gezien hebt dat ook jouw vijand zonder Christus een verloren mens is. Dan leer je de nieuwe houding. De houding van Jezus Christus die zijn kruis op zich nam om anderen te redden. De houding van God zelf die genadig is voor zondaren. De houding van de Heer, die de zonde haat, maar de zondaar liefheeft. Wie zo naar een ander kijkt, raakt bewogen met hem of haar. Of, met een ouderwetse uitdrukking, die 'voelt mededogen met de ziel van zijn naaste'.

Jezus leert de nieuwe houding. Met zichzelf als voorbeeld. En met verwijzing naar de goedheid van God. 'Heb je vijanden lief'. De nieuwe houding, die geboren wordt in zijn genade. Je vijanden liefhebben, dat is geen strategische keuze. Soms wordt geweldloosheid gepredikt, om vrienden te maken. Als u aardig bent tegen de mensen, zullen de mensen aardig zijn tegen u. Laten we realistisch zijn. Dit is vaak niet waar. En je raakt gefrustreerd als het niet lukt.

Je vijanden liefhebben, dat doe je ook niet om een ander indirect te verbeteren. Straf en wraak roept het slechte in de mens op. Liefde zou juist het goede wakker maken. Soms werkt dat, maar meestal niet. Zeker niet als er echt sprake is van haat. Er zal misbruik van gemaakt worden. Haat zoekt altijd ruimte om te kwetsen.

Nee, je vijanden liefhebben is geen sentimentele, optimistische praat. Er is maar één bron: als je hebt gezien dat Gods goedheid en liefde jou heeft bereikt, terwijl je dat van jezelf niet waard bent. Die ervaring van genade overstijgt het strategische denken. Die ervaring van genade zorgt ervoor dat jij je houding niet laat afhangen van wat een ander doet. Door die ervaring van Gods genade voor jezelf heb je leren loslaten wat een ander je heeft aangedaan, hoe moeilijk dat ook is. De haat tegen een ander versmelt bij de liefde die je van God ontvangt. Je hart is gericht op Christus en is vol van zijn Geest. Je leeft niet meer voor jezelf, inclusief alle wantrouwen, afgunst, bitterheid en wraakzucht die dat met zich meebrengt. Je leeft voor Christus. Je behoort tot een ander Koninkrijk. Je bent een nieuw mens, een nieuwe schepping. Je bekijkt de gebeurtenissen op een andere manier. Je leert de nieuwe houding. De houding van Jezus Christus.

** die merkbaar is in de praktijk

'Heb je vijanden lief'. Het kan niet anders, dan dat je dat in de praktijk gaat merken. Maar hoe dan?

Jezus zei niet: 'vind alle mensen aardig'. Je kunt en hoeft niet iedereen aardig te vinden. Dat zou een belachelijke opdracht zijn. Je hebt wel de opdracht om lief te hebben. Zelfs als je iemand niet aardig vindt. Juist op dit punt is Jezus heel duidelijk. Doe niet alleen het goede aan je vrienden, die jou op hun beurt weer kunnen helpen als het nodig is. Leen niet alleen geld aan degene die het kan terugbetalen. Daarin ligt het verschil dat een kind van de Allerhoogste maakt.

'Heb je vijanden lief.' Je hoeft hun gedrag niet goed te keuren. Je mag hun fouten bestraffen, hun daden verafschuwen en hun plannen tegenstaan. Maar laat je niet leiden door haat, maar door liefde voor hun persoon. Hoe moet je dat kenbaar maken? Jezus zelf vult het in. En dan gaat het niet alleen meer over terroristen. Maar over ieder die je kwaad heeft gedaan, die je gekwetst heeft of tegenwerkt.

‘Wees goed voor wie jullie haten’. Help hem als hij hulp nodig heeft. Verbindt zijn wonden, geef haar eten en drinken. Verbreek het contact niet als de ander niets van zich laat horen. Keer je niet af als iemand je kwetst. Begin niet te schelden als iemand je tegenwerkt. Zoek naar mogelijkheden om de problemen op te lossen.

‘Zegen wie jullie vervloeken’. Beantwoord hatelijke woorden en opruiende taal niet op dezelfde toonhoogte. Harde uitspraken en bittere verwensingen moet je niet met gelijke munt terug betalen, ook al ben je daartoe geneigd. Spreek vriendelijke woorden, bewaar de rust, wees duidelijk en biedt een opening waar je kunt.

‘En bid voor wie jullie slecht behandelen.’ Laat je eigen recht los en vouw je handen. Beseft dat je vijand een ziel heeft, die gered kan worden door Jezus Christus. Je bewogenheid voor de ander bewaart je voor teveel medelijden met jezelf. ‘Heer, open zijn ogen voor het kwaad wat hij gedaan heeft. Heer, breng haar tot bekering, voordat het te laat is. God, red hun zielen in uw genade’.

Zo maakt Jezus het liefhebben van de vijanden praktisch. Doe goede dingen, spreek goede woorden en bid voor hen. Omdat je geraakt bent door Gods genade.

**** Jezus volgen is leven in liefde**

Abel Herzberg is een overlevende van de concentratiekampen. Hij schreef over zijn ervaringen een boek en hield lezingen over de verschrikkingen van de oorlog. Iemand vroeg hem eens: ‘Hoe kunnen we ervoor zorgen dat onze kinderen niet opnieuw slachtoffers worden van haat en geweld?’ Zijn antwoord was: ‘Dat kunnen we niet. Het is ook niet de belangrijkste vraag. De belangrijkste vraag is: hoe kunnen we ervoor zorgen dat onze kinderen geen beulen worden? We moeten hen leren wat liefde is.’

Zou dat lukken? Zal Jezus’ oproep om de vijanden lief te hebben de wereld bevrijden van onrecht en terreur? Dat voelt onbevredigend. Ik geloof dat terrorisme bestreden moet worden. Dat mensen beschermd moeten worden. Dat kwaad bestraft moet worden. Maar toch maakt Jezus mij duidelijk dat zo’n aanpak gepaard moet gaan met liefde.

Omdat ook ik leef van Gods genade. Omdat er voor de ander leven is onder Gods genade. Omdat de liefde van God in Jezus Christus sterker is dan de dood. Omdat God het kwade overwonnen heeft door het goede. Dan is het misschien niet eens zo interessant welk effect liefde heeft op een ander. Dan is het veel interessanter dat ik mij laat leiden door Jezus Christus. Dat ik mij laat vullen door zijn Geest. Dat ik in mijn leven een kind ben van de Allerhoogste.

Amen